

การผลิตสับปะรดและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร ในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

Pineapple Production Situation and Extension Needs of Farmers in Si Chiang Mai District, Nong Khai Province

ศรารุข สิริลักษณ์¹ และ ประภัสสร เกียรติสุรนนท์^{1*}

Sarawut Siriluk¹ and Prapatsorn Kiatsuranont^{1*}

บทคัดย่อ: การศึกษามีวัตถุประสงค์ หลักเพื่อศึกษาสภาพการผลิตสับปะรดและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ได้จากการทดสอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 30 ชุด เท่ากับ 0.882 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 ราย เก็บข้อมูลในช่วงเดือน สิงหาคม-พฤศจิกายน พ.ศ.2560 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test F-test ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดระดับมากในด้านความรู้ในการผลิตสับปะรดในเรื่อง การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว องค์ความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และแหล่งเงินทุน การตลาดและการแปรรูปผลผลิตสับปะรด รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม และการสนับสนุนการผลิตสับปะรดจากหน่วยงาน รัฐและหน่วยงานเอกชน ผลการเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรที่มีอายุ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ปลูกสับปะรด และประสบการณ์การปลูกสับปะรดที่แตกต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ในบางประเด็น

คำสำคัญ: ความต้องการ, สับปะรด, ศรีเชียงใหม่, หนองคาย

ABSTRACT : The study pineapple production situation and extension needs of farmers in Si Chiang Mai District, Nong Khai Province. The samples were 175 pineapple farmers in Si Chiang Mai district, Nong Khai Province, The study data were collected using interview form the reliability of the questionnaire was 30 sets at 0.882 . Calculate sample size from multi-stage sampling 175 samples were collected. Coefficient during September – November 2017. The facts were analyzed by using frequency percentage mean maximum minimum standard deviation t-test F-test. The result showed that the farmers have high level requirement for knowledge on pineapple production in terms of pineapple cultivation, crop management, harvesting and post-harvest practices, essential knowledge to increase production efficiency, funding sources, marketing and pineapple processing, need high level of individual and group extension and need high level in extension of pineapple production from the agricultural extension officer. Comparison of the farmers' requirements for extension indicated that differences in age, education

Received August 29, 2018

Accepted November 13, 2018

¹ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Agriculture, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002, Thailand

* Corresponding author: pratae@kku.ac.th

level, the number of workers in the household, pineapple planting area and the experience in pineapple planting found statistically significant ($P < 0.05$) differences in the requirements for some extension issues.

Keywords: Needs , Nong Khai , Pineapple , Si Chaing Mai

บทนำ

สับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) สับปะรดสามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศไทย เป็นสินค้าส่งออกที่สร้างรายได้ที่สำคัญของประเทศไทย สามารถจำหน่ายเพื่อการบริโภคผลสด และเป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมสับปะรดกระป๋อง เช่น สับปะรดกวน นำสับปะรด สับปะรดอบแห้ง สับปะรดแช่แข็ง เปลือกใช้เป็นอาหารสัตว์ ไม้ใช้ทำเส้นใยและทำกระดาษ แหล่งปลูกสับปะรดที่สำคัญของประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่บริเวณพื้นที่ใกล้กับทะเล ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด และพบมีการปลูกในภาคอื่นๆ เช่น ภาคใต้พบมากในจังหวัด ภูเก็ต พังงา ชุมพร ภาคเหนือ พบมากในจังหวัด ลำปาง และอุตรดิตถ์ ในส่วนของภาคตะวันออก เชียงเหนือพบมากในจังหวัดหนองคาย นครพนม และเลย เป็นต้น (จิราพรธนะ, 2554)

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกสับปะรดในปี พ.ศ. 2559 จำนวน 434,508 ไร่ มีพื้นที่เก็บเกี่ยวจำนวน 429,341 ไร่ ผลผลิตรวมจำนวน 1,733,677 ตัน สร้างรายได้เข้าประเทศมากกว่า 25,000 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) สำหรับจังหวัดหนองคายมีการปลูกสับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญชนิดหนึ่ง โดยพบว่า มีการปลูกกระจายทั่วทั้งจังหวัด เดิมเกษตรกรปลูกสับปะรดเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเมื่อเหลือจึงจำหน่าย ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 บริษัทสับปะรดไทยจำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำอุตสาหกรรมการแปรรูปสับปะรดได้เข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรเพิ่มพื้นที่ปลูก ในปี พ.ศ. 2535 โดยขณะนั้นสำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย (2559) พบว่า จังหวัดหนองคายมีพื้นที่ปลูกประมาณ 30,000 ไร่ โดยเน้นนำผลผลิตสับปะรดส่งโรงงานแปรรูป ทำให้การปลูกสับปะรดมีการขยายตัวมากขึ้น แต่ในปี พ.ศ. 2559 กลับพบว่า จังหวัดหนองคายมีพื้นที่ปลูกสับปะรดเหลือเพียงจำนวน 6,499 ไร่ ผลผลิตร้อยละ 60 จำหน่ายเพื่อ

บริโภคผลสด ที่เหลือนำเข้าสู่ระบบการแปรรูปของการทำสับปะรดกระป๋อง (สำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย, 2559) จะเห็นว่าพื้นที่ปลูกลดลงจากเดิมมาก เนื่องจากราคาสับปะรดที่มีความผันผวนและเกษตรกรหันมาปลูกยางพารามากขึ้น อีกทั้งสับปะรดที่ปลูกแซมในสวนยางพาราไม่สามารถปลูกได้อีกต่อไป เนื่องจากต้นยางพาราที่โตเต็มที่ จะมีลำต้นที่ใหญ่และมีใบปกคลุมมาก ส่งผลให้มีแสงสว่างในแปลงไม่เพียงพอ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคายเป็นอำเภอที่มีการปลูกสับปะรดมากที่สุดของจังหวัด จากสถิติในปี พ.ศ. 2559 มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด จำนวน 308 ครัวเรือน พื้นที่ปลูก 3,273 ไร่ ผลผลิตรวม 17,284 ตัน โดยผลผลิตร้อยละ 40 จำหน่ายเพื่อเข้าสู่โรงงานแปรรูปการทำสับปะรดกระป๋อง สร้างรายได้ประมาณ 200 ล้านบาท (สำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย, 2559) แม้จะเป็นอำเภอที่มีการปลูกสับปะรดมากที่สุดในจังหวัดหนองคาย แต่เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดก็ลดลงอย่างต่อเนื่องในทุกปี แต่เมื่อพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ความเหมาะสมต่อการปลูกสับปะรดของอำเภอศรีเชียงใหม่แล้ว กลับพบว่ามีโอกาสพัฒนาได้มากขึ้น แต่ก็ยังพบข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปลูกสับปะรดของเกษตรกร เช่น องค์กรความรู้ทางด้านวิชาการของเกษตรกร การตลาด การแปรรูป การให้บริการของภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นต้น จึงเห็นควรที่จะทำการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคายต่อไป

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพการผลิตสับปะรดและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย เพื่อวางแผนพัฒนาการส่งเสริมการผลิตสับปะรดให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการผลิตสับปะรดของเกษตรกรในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดที่ขึ้นทะเบียนที่สำนักงานเกษตรอำเภอศรีเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 308 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 ราย และทำการสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีค่าความเชื่อมั่นของ Cronbach (สำเร็จ และสุวรรณ, 2543) เท่ากับ 0.882 เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม-เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดระดับความต้องการการส่งเสริมกำหนดค่าความต้องการเป็น 3 ระดับ คือ มีความต้องการมาก มีความต้องการน้อย และไม่มีความต้องการ โดยให้ค่าคะแนนเป็น 3, 2 และ 1 ตามลำดับ การแปลความหมายใช้ช่วงของค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.00 หมายถึง มีความต้องการในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 1.67 - 2.33 หมายถึง มีความต้องการในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.66 หมายถึง มีความต้องการในระดับน้อย 0 มีความต้องการในระดับไม่ต้องการ แล้วเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t - test, F-test และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคู่ด้วย Scheffe' Test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

ผลการศึกษาและวิจารณ์

สภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

การวิจัย พบว่า เกษตรกรปลูกสับปะรด ร้อยละ 50.9 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.2 ปี ร้อยละ 60.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.4 คน มีพื้นที่ถือครองที่ใช้ทำการเกษตรเฉลี่ย 13.6 ไร่ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3.2 คน ในปี พ.ศ. 2560 เกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 283,427.43 บาท โดยรายได้เฉลี่ยจากภาคการเกษตร 253,125.72 บาท และรายได้จากนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 30,301.71 บาท มีการกู้ยืมเงินเพื่อผลิตสับปะรดเฉลี่ย 63,877.14 บาท เกษตรกรร้อยละ 83.4 มีเพื่อนบ้านเป็นแรงจูงใจในการเริ่มปลูกสับปะรด ร้อยละ 89.7 ได้

รับข้อมูลข่าวสารในการปลูกสับปะรดจากเพื่อนบ้าน และมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรของภาครัฐเกี่ยวกับการปลูกสับปะรดเฉลี่ย 1.9 ครั้งต่อปี นอกจากนี้ เกษตรกรร้อยละ 33.1 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกสับปะรดจากหน่วยงานภาครัฐ

สภาพการผลิตสับปะรด

สภาพการปลูกสับปะรดในปี พ.ศ. 2561 เกษตรกรปลูกสับปะรดเฉลี่ย 7.8 ไร่ โดยเกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกสับปะรดเฉลี่ย 10.3 ปี ในหนึ่งฤดูกาลผลิตเกษตรกรจ้างแรงงานในการปลูกสับปะรดเฉลี่ย 3.3 คนต่อครัวเรือน ค่าจ้างแรงงานในการปลูกสับปะรดเฉลี่ย 21,750.50 บาท ร้อยละ 85.7 ของเกษตรกรจ้างรถแทรกเตอร์ในการไถเตรียมดิน ร้อยละ 97.7 ปลูกสับปะรดพันธุ์ปัตตาเวีย โดยร้อยละ 77.7 ใช้พันธุ์สับปะรดของตนเอง ร้อยละ 94.3 ใช้หน่อข้างในการปลูก โดยใช้เฉลี่ย 6,174.0 หน่อ/ไร่ ร้อยละ 76.6 ใส่ปุ๋ยเคมีในแปลงสับปะรดจำนวน 2 ครั้ง/หนึ่งฤดูกาลผลิต โดยร้อยละ 94.3 ซื้อปุ๋ยเคมีเองตามท้องตลาด ร้อยละ 68.6 ให้น้ำสับปะรดโดยการปล่อยน้ำเข้าแปลง และร้อยละ 90.3 ปลูกสับปะรดเป็นพืชเชิงเดี่ยว ร้อยละ 46.8 พบโรคหน่อเน่าระบาดในแปลงปลูกสับปะรด และใช้สารเคมีเร่งการออกดอก โดยใช้สารเอทธิพอน(อีเทรล) ร่วมกับยูเรีย ร้อยละ 92.6 หลังจากปลูกสับปะรดเฉลี่ย 6.9 เดือน ผลผลิตสับปะรดเฉลี่ย 5,200.0 กิโลกรัม/ไร่ ราคาขายผลผลิตสับปะรดเฉลี่ย 8.40 บาท/กิโลกรัม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 44,000.62 บาท/ไร่ เกษตรกรร้อยละ 77.7 ขนส่งผลผลิตสับปะรดไปยังจุดรับซื้อโดยตนเอง เกษตรกรร้อยละ 61.7 ไม่เก็บตอสับปะรดไว้ใช้ โดยร้อยละ 71.4 ของเกษตรกรไม่มีการแปรรูปผลผลิตสับปะรด แนวโน้มในการปลูกสับปะรดในอนาคตพบว่าเกษตรกรร้อยละ 71.4 จะปลูกในพื้นที่ปริมาณเท่าเดิม

ปัญหาในการผลิตสับปะรด เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตสับปะรดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ราคาผลผลิตสับปะรดมีความผันผวนสูง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ขาดแหล่งน้ำสำหรับปลูกสับปะรด ปุ๋ยเคมีมีราคาแพง และพื้นที่ ถือครองสำหรับปลูกสับปะรดมีน้อย

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเกษตรกร

การศึกษาความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร แบ่งความต้องการการส่งเสริมเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ในการผลิตสับปะรด 2) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเจ้าหน้าที่ และ 3) ด้านการสนับสนุนการผลิตสับปะรดจากหน่วยงาน ดังนี้

ด้านความรู้ในการผลิตสับปะรด โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน พบว่า 1) ด้านการปลูกสับปะรด เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ การปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ปลูกสับปะรด ($\bar{x} = 2.66$) วิธีการและรูปแบบการปลูกสับปะรด ($\bar{x} = 2.61$) การคัดเลือกพันธุ์สับปะรด ($\bar{x} = 2.51$) และการเตรียมพื้นที่ปลูกสับปะรด ($\bar{x} = 2.49$) ตามลำดับ 2) ด้านการดูแลรักษา เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก จำนวน 3 ประเด็น คือ การให้น้ำสับปะรด ($\bar{x} = 2.62$) การให้น้ำสับปะรด ($\bar{x} = 2.54$) และการใช้สารเคมีเร่งการออกดอกของสับปะรด ($\bar{x} = 2.46$) ตามลำดับ และมีความต้องการในระดับน้อย 2 ประเด็น คือ การควบคุมและกำจัดวัชพืชในแปลงปลูกสับปะรด ($\bar{x} = 2.29$) และการปลูกสับปะรดแซมในสวนยางพารา ($\bar{x} = 2.25$) ตามลำดับ 3) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น คือ การเก็บเกี่ยวผลผลิตสับปะรด ($\bar{x} = 2.59$) และการปฏิบัติดูแลรักษาต้นต่อสับปะรด ($\bar{x} = 2.53$) 4) ด้านองค์ความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ประเด็น คือ การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องจักรกลการเกษตร ($\bar{x} = 2.70$) การทำบัญชีฟาร์ม ($\bar{x} = 2.68$) การเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ ($\bar{x} = 2.66$) การผลิตสับปะรดให้ถูกต้องตามหลัก GAP ($\bar{x} = 2.65$) และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ($\bar{x} = 2.64$) ตามลำดับ และ 5) ด้านแหล่งเงินทุน/การตลาด/การแปรรูป เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ประเด็น คือ แหล่งเงินทุนสินเชื่อเพื่อการปลูกสับปะรด ($\bar{x} = 2.94$) การตลาดสับปะรด ($\bar{x} = 2.94$) และการแปรรูปและการประกอบอาหารจากสับปะรด ($\bar{x} = 2.78$) ตามลำดับ

เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในการผลิตสับปะรดในภาพรวมทั้ง 5 ด้านในระดับมากที่สุดเมื่อ

พิจารณาในแต่ละประเด็นจะพบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อยใน 2 ประเด็น คือ การควบคุมและกำจัดวัชพืชในแปลงปลูกสับปะรด และการปลูกสับปะรดแซมในสวนยางพารา ในประเด็น การควบคุมและกำจัดวัชพืชในแปลงปลูกสับปะรด จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดวัชพืชในการปลูกสับปะรด ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของพรณวดี (2545) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการผลิตและการตลาดสับปะรด จังหวัดเพชรบุรี พบว่าเกษตรกรทุกรายมีการใช้สารป้องกันและกำจัดวัชพืชโดยมีการใช้มาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการกำจัดวัชพืช และวศิณานู (2547) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการผลิตสับปะรดของเกษตรกรจังหวัดหนองคาย ที่พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตสับปะรดส่วนใหญ่ใช้สารป้องกันและกำจัดวัชพืชโดยมีการใช้ร่วมกับการปลูกสับปะรดมาเป็นประจำ ทำให้ประเด็นนี้เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อย ในประเด็นการปลูกสับปะรดแซมในสวนยางพารา จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในพื้นที่อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย จำนวนร้อยละ 90.3 ปลูกสับปะรดในลักษณะเป็นพืชเชิงเดี่ยว ประเด็นนี้เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อย ดังนั้นในกรณีที่มีการอบรมให้ความรู้ในการผลิตสับปะรดแก่เกษตรกรเจ้าหน้าที่ควรมุ่งเน้นในประเด็นอื่นที่เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด และลดเวลาการให้ความรู้ของ 2 ประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อยลง

ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเจ้าหน้าที่ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน พบว่า 1) ด้านการส่งเสริมแบบรายบุคคล เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ประเด็น คือ การเยี่ยมที่บ้านเกษตรกรและไร่สับปะรด ($\bar{x} = 2.94$) การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ ($\bar{x} = 2.90$) และการถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำชุมชน ($\bar{x} = 2.89$) ตามลำดับ 2) ด้านการส่งเสริมแบบกลุ่ม เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ประเด็น คือ การส่งเสริมผ่านกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด ($\bar{x} = 2.79$) การฝึกอบรมเรื่องการผลิตสับปะรด ($\bar{x} = 2.77$) การศึกษาดูงานในไร่ของเกษตรกรผู้ประสบผลสำเร็จ ($\bar{x} = 2.75$) และการจัดทำแปลงสาธิต ($\bar{x} = 2.44$) ตามลำดับ

และ 3) ด้านการส่งเสริมแบบมวลชน เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น คือ การประกวดผลผลิตสับปะรด (\bar{x} = 2.49) จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมแบบรายบุคคลและแบบกลุ่มในระดับมาก เนื่องจากเป็นวิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรได้ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ที่สามารถซักถาม แลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรรถนพ (2559) ที่ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมแบบกลุ่มในระดับมาก ส่วนวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนเกษตรกรมีความต้องการในระดับน้อย เนื่องจาก การส่งเสริมแบบมวลชนเป็นวิธีที่เข้าถึงบุคคลกลุ่มใหญ่ โดยอาศัยสื่อเป็นตัวกลาง หากสื่อมีความซับซ้อนและเข้าถึงได้ยากจะทำให้การรับรู้ การเรียนรู้ของเกษตรกรไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สมบัติ (2540) ที่ได้ทำการศึกษา สภาพการผลิตสับปะรดของเกษตรกรภายใต้ระบบตลาดข้อตกลง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2538 ที่ว่า เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้าไปถ่ายทอดความรู้ในพื้นที่มากกว่าการส่งเสริมแบบมวลชน เพราะสามารถ ซักถามและแลกเปลี่ยนได้โดยตรง

ด้านการสนับสนุนการผลิตสับปะรดจากหน่วยงาน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านปัจจัยการผลิต เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากทั้ง 3 ประเด็น คือ การหาแหล่งปุ๋ยเคมีและสารเคมีราคาถูก (\bar{x} = 2.85) การประสานงานด้านการจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ (\bar{x} = 2.83) และการสนับสนุนหน่อสับปะรดพันธุ์ดีราคาถูก (\bar{x} = 2.71)

ด้านความรู้ด้านวิชาการและงานวิจัย เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากทั้ง 2 ประเด็น คือ การติดต่อประสานงานกับแหล่งวิชาการต่างๆ (\bar{x} = 2.62) และการวิจัยและพัฒนาพันธุ์สับปะรดที่เหมาะสมกับพื้นที่ (\bar{x} = 2.62) 3) ด้านกิจกรรมกลุ่ม เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากทั้ง 2 ประเด็น คือ การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด (\bar{x} = 2.88) และการมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายการผลิตสับปะรด (\bar{x} = 2.73) และ 4) ด้านการตลาดและการแปรรูปผลผลิต เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก ทั้ง 4 ประเด็น คือ การประกันราคาผลผลิตสับปะรด (\bar{x} = 2.97) การจัดทำตลาดสับปะรดในชุมชน (\bar{x} = 2.97) การประสานงานการขายสับปะรดโดยตรง

ของผู้ผลิตสู่ผู้บริโภค (\bar{x} = 2.91) และการทำโรงงานแปรรูปสับปะรดขนาดเล็กในชุมชน (\bar{x} = 2.89)

เกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนการผลิตสับปะรดจากหน่วยงาน ทั้ง 4 เรื่องในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอกสิทธิ์ (2528) ที่ได้ศึกษา สภาพการผลิตสับปะรดของสมาชิกศูนย์สาธิตสหกรณ์โครงการดอนขุนห้วย อำเภอสระ อำนาจจังหวัดเพชรบุรี ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการขยายพื้นที่ปลูกและมีการวางแผนการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด รวมทั้ง สมบัติ (2540) ได้ทำการศึกษาการผลิตสับปะรดของเกษตรกรภายใต้ระบบตลาดข้อตกลงในจังหวัดชลบุรีปี พ.ศ. 2538 พบว่า เกษตรกรมีความต้องการให้ทางราชการแก้ไขราคาปุ๋ยให้ถูกลง และต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้าไปถ่ายทอดความรู้การผลิตสับปะรดในพื้นที่และ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ พรรณวดี ทองแดง (2545) ที่ทำการศึกษา สภาพการผลิตและการตลาดสับปะรด จังหวัดเพชรบุรี ที่ว่า ภาครัฐควรสนับสนุนการผลิตสับปะรดให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะในเรื่อง การประกันราคาผลผลิต

การเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร

แบ่งความต้องการการส่งเสริมเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ในการผลิตสับปะรด ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเจ้าหน้าที่ และด้านการสนับสนุนการผลิตสับปะรดจากหน่วยงาน

จำแนกตามอายุของเกษตรกร โดยแบ่งเกษตรกรเป็น 3 กลุ่ม คือ อายุไม่เกิน 45 ปี อายุ 46-55 ปี และอายุมากกว่า 55 ปี พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ประเด็น คือ การเยี่ยมที่บ้านเกษตรกรและไร่สับปะรด และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ประเด็น คือ การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ โดยทั้ง 2 ประเด็น พบว่า เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปี มีความต้องการมากกว่ากลุ่มอื่น

จำแนกตามระดับการศึกษา โดยแบ่งเกษตรกรเป็น 2 กลุ่ม คือ ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษา พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 ประเด็น คือ (1) การผลิตสับปะรดให้ถูก

Table 1 Needs for extension of farmers

Needs for extension	Mean	S.D.	Level of extension needs
1. Knowledge on pineapple production			
1.1 pineapple cultivation	2.56	0.49	high
1.2 crop management	2.43	0.63	high
1.3 harvesting and post-harvest practices	2.56	0.53	high
1.4 essential knowledge to increase Production efficiency	2.66	0.47	high
1.5 funding sources, marketing and pineapple processing	2.88	0.31	high
2. Extension method			
2.1 individual extension	2.91	0.28	high
2.2 group extension	2.68	0.43	high
2.3 mass contact extension	2.21	0.39	low
3. Pineapple production support from the agency			
3.1 production factors	2.79	0.39	high
3.2 knowledge and academic research	2.62	0.48	high
3.3 group activities	2.80	0.38	high
3.4 marketing and agriculture product processing	2.93	0.23	high
Footnote : level of Needs (Mean)	2.34 – 3.00	= high	
	1.67 – 2.33	= medium	
	1.00 – 1.66	= low	
	0	= No Needs	

ต้องตามหลัก GAP (2) การเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ (3) การทำบัญชีฟาร์ม(4)การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องจักรกลการเกษตร (5) การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 1 ประเด็น คือ การจัดทำแปลงสาธิต โดยทั้ง 5 ประเด็น พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษามีความต้องการสูงกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา

จำแนกตามจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน โดยแบ่งเกษตรกรเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรที่มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน จำนวน 1-2 คน จำนวน 3-4 คน และมากกว่า 4 คน พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 9 ประเด็น คือ (1) การเตรียมพื้นที่ปลูกสับปะรด และ (2) การคัดเลือกพันธุ์สับปะรด (3) การ

ให้ปุ๋ยสับปะรด (4)การผลิตสับปะรดให้ถูกต้องตามหลัก GAP (5) การเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ (6) การทำบัญชีฟาร์ม (7) การใช้และการบำรุงรักษาเครื่องจักรกลการเกษตร (8) การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง และ(9) วิทยุกระจายเสียง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ประเด็น คือ จัดรายการทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ประเด็น คือ (1) การปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ปลูกสับปะรด และ (2) การเก็บเกี่ยวผลผลิตสับปะรด (3) การให้น้ำสับปะรด การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ และ(4)การมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายการผลิตสับปะรด โดยทุกประเด็น พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนจำนวนมากกว่า 4 คน มีความต้องการมากกว่ากลุ่มอื่น

จำแนกตามจำนวนพื้นที่ปลูกสับปะรด โดยแบ่ง

เกษตรกร เป็น 3 กลุ่ม คือ ไม่เกิน 5 ไร่ 6-10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกสับปะรดแตกต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ประเด็น คือ การประกวดผลผลิตสับปะรด โดยเกษตรกรที่มีพื้นที่มากกว่า 10 ไร่ มีความต้องการมากกว่ากลุ่มอื่น

จำแนกตามประสบการณ์การปลูกสับปะรด โดยแบ่งเกษตรกรเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกสับปะรด 1-5 ปี 6-10 ปี และมากกว่า 10 ปี พบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกสับปะรดแตกต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ประเด็น คือ การประกันราคาผลผลิตสับปะรด โดยเกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกสับปะรดมากกว่า 10 ปี มีความต้องการมากกว่ากลุ่มอื่น

สรุป และข้อเสนอแนะ

เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในด้านความรู้ในระดับมาก จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การปลูกสับปะรด 2) การดูแลรักษา 3) การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 4) องค์ความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และ 5) แหล่งเงินทุน/การตลาด/การแปรรูป ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเจ้าหน้าที่ในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ดังนี้ 1) วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล และ 2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม และด้านการสนับสนุนการผลิตสับปะรดจากหน่วยงานในระดับมาก จำนวน 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัจจัยการผลิต 2) ความรู้ด้านวิชาการและงานวิจัย 3) กิจกรรมกลุ่ม และ 4) การตลาดและการแปรรูปผลผลิต และพบว่า เกษตรกรที่มี อายุ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ปลูกสับปะรด และมีประสบการณ์การปลูกสับปะรดแตกต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกัน ในบางประเด็น

จากการศึกษาการผลิตสับปะรดและความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเกษตรกร ทำให้ทราบข้อมูลลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตสับปะรด สภาพการผลิตสับปะรดของเกษตรกร และความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเกษตรกรในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการผลิตสับปะรดและคุณภาพผลผลิต

ของเกษตรกร ดังนั้นผู้ศึกษาจึงให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ควรสนับสนุนการฝึกอบรมความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสับปะรด
- 2) ควรส่งเสริมการผลิตสับปะรดในรูปแบบการส่งเสริมแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม
- 3) ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในพื้นที่ในลักษณะการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ผู้ให้ข้อมูล สถานีพัฒนาที่ดินหนองคาย อาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและเกษตรเชิงระบบ ที่ได้กรุณาให้แนวคิดและคำแนะนำ ตลอดจนการสนับสนุนในด้านต่างๆ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้การศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- จิราพรรณ คล้ายกิจจา. 2554. สับปะรด. กรุงเทพฯ : เกษตรสยามบุ๊ค.
- พรธนาดี ทองแดง. 2545. การผลิตและการตลาดสับปะรดจังหวัดเพชรบุรี :เพชรบุรี. สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- วศินาฏ ทองบุตรดี. 2547. สภาพการผลิตสับปะรดของเกษตรกรจังหวัดหนองคาย : หนองคาย. สำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สมบัติ ทองโถม. 2540. การผลิตสับปะรดของเกษตรกรภายใต้ระบบตลาดข้อตกลงในจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2538. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำเริง จันทรสวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. 2543. สถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย. 2559. รายงาน

- สถานการณ์และแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตรจังหวัดหนองคาย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. ข้อมูลการผลิตสินค้าการเกษตร. แหล่งข้อมูล : www.oac.go.th/production.html. ค้นเมื่อ 22 กันยายน 2559.
- สำเร็จ จันทรสวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. 2543. สถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- เอกสิทธิ์ วัฒนปรีชา. 2528. สภาพการผลิตสับปะรดของสมาชิกศูนย์สาธิตสหกรณ์ โครงการดอยขุนห้วยอำเภอชะอำจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. บัณฑิตสาขาพืชสวน, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรรถนพ สอนชา. 2559. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตสับปะรดของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Cronbach .Lee J.1970. Essentiald of Psychological Testing. 2 rd. New York : Harper.
- Yamane,Taro.1967 .Statistics, An Introductory Analysis. 2nd Ed., New York : Harper and Row.